

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОЄКТІВ І ФАНДРАЙЗИНГ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

PRACTICE OF IMPLEMENTATION OF PEDAGOGICAL PROJECTS AND FUNDRAISING IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION

Статтю присвячено актуальній проблемі підготовки сучасного випускника закладу вищої освіти до професійної діяльності. Зазначена проблема зумовлена новими вимогами, до конкурентоздатного фахівця, які диктує ринок праці, як-от здатність і готовність до безперервної освіти, систематичне самовдосконалення, професійна мобільність, здатність до критичного мислення, креативність, підприємливість, уміння працювати самостійно, готовність до роботи в команді. Доведено, що втілення в практику сучасного ЗВО методики створення та реалізації педагогічних проєктів сприятиме формуванню високого рівня професійних компетентностей студентів та дозволить здобувачеві освіти успішно інтегруватися у реалії сучасних ринкових відносин. З'ясовано, що використання методу проєктів дозволяє здійснювати міжпредметну інтеграцію, формує у студентів здатність до здійснення практичної діяльності, тобто здатність визначати мету діяльності та планувати шляхи її досягнення, аналізувати та оцінювати результати. Установлено, що проєктну діяльність та фандрайзинг у сфері освіти можна зарахувати до розряду інноваційної, яка передбачає перетворення реальності, що будується на основі відповідних технологій, що піддаються опануванню і вдосконаленню. Їх застосування у освітньому процесі вищої школи сприяє виробленню вміння взаємодіяти з різними людьми, набуттю навичок стресостійкості, формуванню лідерських якостей, пунктуальності, організованості, толерантності. Із метою надання магістрам теоретичних знань та практичних навичок з ефективного фінансового забезпечення та управління проєктами в освітній сфері, а також задля впровадження проєктів у практичну діяльність, зокрема в освітню програму для магістрів спеціальності «Освітні, педагогічні науки», у цикл дисциплін за вільним вибором студента введено «Управління проєктами і фандрайзинг у сфері освіти». Предметом навчальної дисципліни є вивчення способів залучення ресурсів (фандрайзинг) на реалізацію проєктів у сфері освіти, а також надання практичних рекомендацій щодо їх планування та реалізації. Уважаємо, що участь студентів у проєктній діяльності та фандрайзингу може сприяти розв'язанню проблеми невідповідності випускників до вирішення професійних завдань і, як наслідок, спонукати їх до навчання протягом усього життя.

Ключові слова: педагогічний проєкт, фандрайзинг, заклад вищої освіти, здобувач вищої освіти, магістр.

The article is devoted to the topical problem of preparation of a modern graduate of a higher education institution for professional activity. This problem is due to the new requirements dictated by the labor market for a competitive specialist namely: ability and readiness for continuing education, systematic self-improvement, professional mobility, ability to think critically, creativity, entrepreneurship, ability to work independently, willingness to work in a team in a highly competitive environment. We have proved that the implementation of methods of creating and implementing pedagogical projects in practice in a modern institution of higher education, will help ensure the formation of a high level of professional competencies of students and allow students to successfully integrate into the realities of modern market relations. We found that the use of the project method allows for interdisciplinary integration, creates in students the ability to implement practical activities, the ability to determine the purpose of activities and plan ways to achieve it, analyze and evaluate results. We have established that project activities and fundraising in the field of education can be classified as innovative, which involves the transformation of reality, which is built on the basis of appropriate technologies that can be mastered and improved. Their use in the educational process of higher education contributes to the development of the ability to interact with different people, the acquisition of skills of stress resistance, the formation of leadership qualities, punctuality, organization, tolerance. In order to provide masters with theoretical knowledge and practical skills in effective financial support and project management in the field of education, as well as for the implementation of projects in practice, in the educational program for masters, specialty "Educational, pedagogical sciences" in the cycle of disciplines of free choice of the student introduced "Project Management and Fundraising in Education". The subject of the discipline is to study ways to attract resources (fundraising) for the implementation of projects in the field of education and to provide practical recommendations for their planning and implementation. We believe that the participation of students in project activities and fundraising can help solve the problem of unpreparedness of graduates to solve professional problems and, as a result, encourage them to learn throughout life.

Key words: pedagogical project, fundraising, institution of higher education, applicant for higher education, master.

УДК 378.4.014.543.1:339.138:37.014.54
3.3(072)

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/37.39>

Сгорова І.В.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Постановка проблеми в загальному вигляді. Процес входження України у світовий освітній простір зумовлює зміну парадигми щодо усвідомлення концептуальних вимог стосовно підготовки сучасного випускника ЗВО, оскільки теперішній ринок праці диктує свої вимоги. Процес переорієнтації економіки країни на інноваційний шлях розвитку

формулює нові стратегічні завдання щодо модернізації системи вищої освіти і розвитку кадрового потенціалу, які включають як пріоритетні завдання формування у випускників вітчизняних ЗВО компетенцій інноваційної діяльності, як-от здатність і готовність до безперервної освіти, систематичне самовдосконалення, професійна мобільність,

здатність до критичного мислення, креативність, підприємливість, уміння працювати самостійно, готовність до роботи в команді у висококонкурентному середовищі тощо. Саме тому стратегія розвитку вітчизняної вищої освіти ставить перед освітнім процесом концептуальні завдання: а) формування вмінь і навичок критичного мислення в умовах роботи з великими обсягами інформації; б) формування навичок самостійної роботи з використанням нових інформаційних технологій; в) формування навичок самоосвіти, розвиток здібностей до академічної мобільності студентів.

Сучасна педагогіка та методика викладання володіє широким спектром педагогічних технологій, націлених на формування професійних компетентностей студентів (здатності застосовувати знання, вміння, особистісні якості для успішної діяльності в певній галузі). Сьогодні у процесі викладання різноманітних дисциплін широко застосовується метод проєктів, спрямований на розвиток творчих здібностей студентів, залучення їх до дослідницької діяльності та організацію навчання-співпраці. Незалежно від основних цілей, освітніх завдань та результатів функціонування тієї чи іншої освітньої системи екзистенціальним питанням завжди буде те, яким чином та чиім коштом буде здійснюватися реалізація цих освітніх проєктів. Ось чому одним із перспективних напрямів у процесі підготовки сучасного випускника ЗВО є формування у них цілісного уявлення про фандрайзинг як практику залучення коштів на освітні проєкти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасні дослідники методу проєктів (Л. Долгополова, І. Зимня, В. Киричук, О. Купенко, І. Ліпський, Л. Ноздріна, В. Юсупов та ін.) сходяться на думці, що використання методу проєктів є одним із варіантів вирішення завдання модернізації вищої освіти, реалізація якого дозволяє здійснювати міжпредметну інтеграцію, формує у студентів здатність до здійснення практичної діяльності, тобто здатність визначати мету діяльності та планувати шляхи її досягнення, аналізувати та оцінювати результати: «метод проєктів став викликом в освіті, що орієнтує особистість на відповідність тимчасовим запитам суспільства, виробничої сфери та виступає як процес зовнішніх освітніх впливів на внутрішні особистісні структури» [6, с. 10]. Цікавими у контексті нашої публікації є творчі пошуки вітчизняних науковців у галузі залучення коштів на реалізацію проєктів у сфері освіти (І. Климчук, О. Кобзарев, І. Мінгазутдінов, О. Шнирков та ін.). Термін «фандрайзинг» походить від англійських слів «fund» – кошти, фонди та «raise» – піднімати, збільшувати. Таким чином, дослівний переклад – «залучення коштів, ресурсів». Т. Крупський дає визначення фандрайзингу як діяльності «із залучення фінансових, матеріальних та людських ресурсів для

роботи неприбуткових організацій та реалізації їх проєктів, які ставлять перед собою соціально значущі цілі» [3, с. 2]. Ми цілком погоджуємося з таким твердженням, однак вважаємо більш повним визначення, запропоноване О. Чернявською та А. Соколовою: «Фандрайзинг – це професійна діяльність щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів для реалізації соціально значущих і науково-дослідних неприбуткових проєктів, яка вимагає спеціальних знань та навичок фандрайзера, що можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донора» [7, с. 12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз публікацій дозволяє стверджувати, що система вищої освіти в Україні, як і вся соціальна сфера, завжди перебувала на держаному фінансуванні, яке не здатне покривати поточні витрати на розвиток (особливо останніми роками). Саме тому «виникає необхідність в отриманні більш повної та детальної інформації щодо зарубіжного та вітчизняного досвіду залучення додаткових фінансових ресурсів на освітні проєкти/програми» [1, с. 13]. Ось чому беззаперечним є той факт, що втілення у практику сучасного ЗВО методики створення та реалізації педагогічних проєктів сприятиме формуванню високого рівня професійних компетентностей студентів та дозволить здобувачеві освіти успішно інтегруватися у реалії сучасних ринкових відносин.

Сьогодні у системі вищої освіти все частіше застосовуються ідеї варіативності, багатовекторності. Сучасна освітня система різко збільшує обсяг наукової й дослідницької роботи здобувачів освіти та магістрів і ставить їх перед необхідністю не тільки робити власні кроки у науці, здійснювати певні теоретичні відкриття, а і досягати їх успішної апробації. Таким чином, сфера діяльності майбутнього магістра створює об'єктивні передумови для здійснення ним самостійного і відповідального професійного вибору. Сказане зумовлює виникнення суперечності між підвищенням вимог до студента-майбутнього магістра, продиктованих змінами у суспільстві, і недостатньою підготовкою здобувача освіти до повноцінної професійної діяльності, що вирізняється самостійністю, відповідальністю та здатністю робити умотивований вибір. Саме тому однією з умов, що дозволить вирішити цю суперечність, на наш погляд, є формування принципово нової інтегративної якості студентів ЗВО, яка виявляється у здатності приймати обґрунтовані рішення, робити адекватний особистісний вибір щодо способів навчальної, наукової-пошукової та практичної діяльності, що може бути реалізовано саме завдяки методу проєктів та фандрайзингу.

Мета статті – проаналізувати особливості застосування педагогічних проєктів у сучасному ЗВО та способи їх реалізації засобами фандрайзингу.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні система вищої освіти розглядає інноваційну педагогічну діяльність як діяльність, спрямовану на пошук, вивчення, поширення, розробку і впровадження педагогічних і організаційних інновацій, на передання результатів фундаментальних і прикладних науково-дослідних розробок в освітній процес і створення інноваційного освітнього середовища, що забезпечує інноваційну активність усіх учасників освітнього процесу. Таким чином, сучасний конкурентоздатний випускник повинен бути спеціалістом зі сформованими професійними компетентностями, професіоналізм якого відповідає потребам інноваційного середовища. Отож, затребуваний на ринку праці випускник повинен не тільки володіти комплексом певних знань, умінь і навичок, а й бути здатним успішно адаптуватися до швидкоплинних змін у суспільстві, вміти оперативно реагувати на нововведення у професійній сфері, що і становить основу соціальної успішності особистості. Діалектика життя вказує на те, що актуальність для практичної діяльності певного набору знань швидко стає застарілою, проте здатність та вміння постійно ці знання оновлювати, підтримувати професійні навички в актуальному тонусі є важливими та цінними для працівника у будь-якій сфері діяльності. Саме тому перед викладачем сучасного закладу вищої освіти стоїть непросте завдання щодо побудови навчального процесу відповідно до стратегії як особистісного, так і професійного розвитку студента: суб'єкт-об'єктна взаємодія між викладачем та здобувачем освіти трансформується у суб'єкт-суб'єктну, де студент уже є активним учасником освітнього процесу та здатен сам вибудувати індивідуальну освітню траєкторію.

Для студентів проект є засобом самореалізації, який дає можливість розкрити свій творчий потенціал, тобто проектна діяльність як дозволяє здобувачам освіти виявити свої індивідуальні якості, так і розвиває досвід роботи в команді, де кожен здатен спробувати свої сили, застосувати здобуті знання на практиці, зробити особистий внесок у справу та представити отриманий результат на широкий загал. Отже, на відміну від традиційних методів навчання, де студент виступає в ролі пасивного слухача-здобувача знань, метод проектів дозволяє формувати власне креативну особистість. Із точки зору діяльності викладача метод проектів виступає як засіб розвитку, навчання та виховання, що сприяє виробленню в студентів навичок проектної діяльності, допомагає здійснювати пошук інформації, сприяє самовдосконаленню, дослідницькій та творчій активності. Викладач, який застосовує у своїй діяльності метод проектів, стає модератором самостійної діяльності студентів, організатором їх творчих пошуків. Метод проектів в освітній системі забезпечує якість, містить

дослідне і творче начала. Ось чому сьогодні проектну діяльність можна зарахувати до інноваційної, яка передбачає перетворення реальності, що будується на основі відповідних технологій, які піддаються опануванню і вдосконаленню. Перевага цього методу полягає й у виробленні вміння взаємодіяти з різними людьми, у набутті навичок стресостійкості, у формуванні лідерських якостей, пунктуальності, організованості, толерантності. Як слушно зауважує О. Купенко, «проект – це ідеальний образ майбутнього з потрібними перевагами, що супроводжується описом процедури перетворення цього образу в об'єктивну реальність з урахуванням обмежень (людських, матеріальних і часових ресурсів)» [4, с. 48]. Суголосним із таким визначенням є і твердження про те, що проект – це «сукупність усіх пов'язаних процесів, що ініціюються та виконуються з метою досягнення поставлених цілей у межах запланованого терміну, матеріальних, фінансових та інших ресурсів» [2, с. 6].

Педагогічний творчий проект – це продукт інтелектуальної або матеріальної форми, що досліджений і вироблений власними силами студента від створення-генерації ідеї і аж до її реалізації та має суб'єктивну або об'єктивну новизну. Цей вид діяльності дає можливість студентам розібратися в питаннях, що є для них важливими з точки зору майбутньої професійної діяльності. Викладач має право запропонувати тематичне поле, проте студенти самостійно обирають те, що для них є пріоритетним. Педагогічний проект ґрунтується на розвитку пізнавального інтересу, на вмінні незалежного конструювання власних знань, орієнтації в інформаційному просторі, розвитку критичного і творчого мислення, вміння побачити, сформулювати і вирішити проблему, що виникла. Крім того, проектна діяльність може містити дослідний компонент. Якщо вона буде ефективно організована, то ми зможемо отримати результат навіть у вигляді інновації певного типу, що визначається рівнем і складністю поставленої проблеми. Саме тому дослідницький напрям проектної діяльності є перспективним. Це пов'язано з реаліями сьогодення та вимогами сучасної дійсності. Робота над груповими педагогічними проектами сприяє формуванню комунікативної компетентності, підприємливості студентів. У них активізуються ті знання, які досі не були актуальними, відбувається стимуляція до отримання нових знань, розвивається відповідальність, взаємоповага, взаєморозуміння. Беручи участь у проектній діяльності, студенти опановують практичні навички роботи з навчальною, науковою, спеціальною та довідковою літературою.

Процес навчання, набуття досвіду діяльності вже не обмежується суто різними видами практик. Набуття досвіду діяльності для студентів

сьогодні – це спільна творча діяльність на заняттях, яка може реалізовуватися в процесі проєктної діяльності. Однак успішне впровадження проєктного навчання в сучасну освітню практику можливе за дотримання певних умов, оскільки «управління проєктом – це діяльність, спрямована на реалізацію проєкту з максимально можливою ефективністю за умов заданих обмежень у часі, коштах (ресурсах), а також за якістю кінцевих результатів проєкту» [5, с. 13].

У процесі вивчення студентами спеціальності «Освітні, педагогічні науки» дисципліни «Практика реалізація педагогічних проєктів» ми з'ясували, що організація проєктної діяльності вимагає чіткої реалізації педагогічних вимог, як-от: 1) забезпечення якісного методичного підґрунтя процесу засвоєння знань (тобто в основі методу проєктів варто застосовувати елементи проблемного, дистанційного, розвивального навчання тощо); 2) забезпечення технологічного обґрунтування (логічне створення портфолію, в якому обов'язковим є наявність паспорта проєкту, методичної карти проєкту, планів виконання всього проєкту та кожного з його етапів, результатів досліджень і аналізу, фіксації різних ідей, гіпотез та рішень, матеріалів до захисту проєкту); 3) презентація проєкту. Презентація повинна містити такі елементи: короткий опис проєкту, обґрунтування унікальності пропозиції, аналіз ринку, план продажів і маркетинговий план, аналіз конкурентів, опис управлінської команди, фінансовий та інвестиційний плани. Проєкт оцінюється за такими параметрами, як: а) креативність ідеї; б) ретельність розробки бізнес-проєкту; в) рівень володіння навичками презентації; г) ефективність використання візуальних засобів; д) ентузіазм і зацікавленість авторів своєю ідеєю. Творчі педагогічні проєкти особливо корисні для студентів педагогічних спеціальностей, оскільки готують їх до майбутньої професійної діяльності. У процесі підготовки і виконання проєктів здійснюється синтез основних функцій професійної діяльності педагога (організаційної, пошукової, аналітичної, комунікативної, прогностичної, творчої). Сучасні студенти повинні усвідомлювати, що володіння проєктними технологіями та вміння їх успішно реалізувати підвищує мобільність молоді, розвиває розуміння, необхідні для професійного спілкування, кар'єрного зростання, роботи в команді. Володіння методикою підготовки та реалізації проєктів у поєднанні з практикою залучення коштів на освітні проєкти може забезпечити ефективну підготовку випускника ЗВО до роботи в сучасних ринкових умовах.

Поширеним видом педагогічних проєктів, що пропонувався магістрам спеціальності «Освітні, педагогічні науки» (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника), був творчий. Методика цього виду проєкту перед-

бачала такі етапи, як висунення магістрами ідеї, розробка плану та реалізації проєкту, створення реального продукту. Так, у межах участі у конкурсі студентських проєктів пропонувалося розробити ідею створення педагогічного проєкту, продумати основні елементи бізнес-плану, підготувати електронну презентацію і захистити свою бізнес-ідею під час публічного виступу. Магістрами на конкурс представлено як колективні творчі проєкти, так й індивідуальні (у вигляді презентацій та відеороликів): благодійний проєкт «Мистецтво для життя», культурний проєкт «Вулицями Львова», профорієнтаційні індивідуальні та групові проєкти-відеоролики (із кращими проєктами-зразками можна ознайомитися на сайті кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника).

Із метою надання магістрам теоретичних знань та практичних навичок з ефективного фінансового забезпечення та управління проєктами в освітній сфері, а також задля впровадження проєктів у практичну діяльність в освітню програму для магістрів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» у цикл дисциплін за вільним вибором студента введено «Управління проєктами і фандрайзинг у сфері освіти». Предметом навчальної дисципліни є вивчення способів залучення ресурсів (фандрайзинг) на реалізацію проєктів у сфері освіти, а також надання практичних рекомендацій щодо їх планування та реалізації. Дисципліна забезпечує набуття студентами знань у галузі фандрайзингу, педагогічного проєктування, ознайомлює їх із проєктною технологією в освітній сфері. Курс охоплює характеристику основ фандрайзингу, розгляд питань щодо організації фандрайзингової діяльності в освітній сфері, вибору стратегії фандрайзингу, розроблення та реалізації проєктів у межах фандрайзингу. Реалізація студентських проєктів у межах освітньої програми ставить за мету якісну підготовку випускника вищої школи до професійної діяльності. Участь студентів у проєктній діяльності та фандрайзингу може сприяти розв'язанню проблеми невідповідності випускників до вирішення професійних завдань і, як наслідок, спонукати їх до навчання протягом всього життя.

Реалізація фандрайзингових технологій у процесі навчання у ЗВО не є можливою без активності самих учасників освітнього процесу. У разі актуалізації цього поняття особливої значущість має розвиток особливого типу активності (пошукової, перетворювально-креативної, усвідомленої, цілеспрямованої). Така усвідомлена активність зумовлена цілепокладанням і самосвідомістю здобувача освіти, що здійснюється без примусу. При цьому особливістю цього типу активності є те, що свобода визнається не тільки за викладачами, а і за здобувачами освіти, яким надається право вибору,

право висловлювати свої думки. Тобто такий тип активності передбачає партнерські відносини, діалогічність на рівні «викладач – студент – магістр». Зазначена форма взаємодії надає свободу вибору всім учасникам освітнього процесу та характеризується зрілістю, відповідальністю за зроблений вибір. Так, проектна діяльність і фандрайзинг у процесі магістерської підготовки передбачають наявність низки спеціальних здібностей здобувачів освіти, як-от здатність до прийняття рішень, рефлексія та аналіз професійної ситуації і власного досвіду, усвідомлення своєї соціальної позиції, соціальної свободи, здатність думати і діяти незалежно, не боятися брати на себе відповідальність за управління процесом, що дозволяють магістрам педагогічного профілю здійснювати вільний і відповідальний вибір щодо власної діяльності. Важливою умовою для опанування здобувачем вищої освіти-магістром основ фандрайзингу є також розвинена особиста відповідальність за прийняття рішень, як і за їх виконання-здійснення у реаліях змінюваного суспільства. Саме тому проектна діяльність та фандрайзинг розглядаються нами як певні форми активності, як раціональні й прагматичні начала, спрямовані на розвиток особистості студента-магістра як майбутнього конкурентоздатного успішного претендента на ринку праці.

Висновки. Отже, метод педагогічних проєктів ґрунтується на інтересі, на творчій самореалізації особистості того, хто навчається, перебуває в професійному розвитку. Основною метою проєктних технологій є стимулювання студентів до самостійного набуття знань, опанування вмінь та навичок виконання професійних завдань. При цьому в процесі реалізації у навчальній діяльності педагогічних проєктів відбувається колаборація знань із різноманітних дисциплін, у студентів розвиваються

стратегічні вміння прогнозувати як результати, так і можливі наслідки прийнятих рішень. Так, ця технологія дозволяє поєднати теоретичні знання студентів із практичним процесом їх застосування та втілення в життя, оскільки практика реалізації педагогічних проєктів та фандрайзинг у сфері освіти готують здобувачів освіти до вміння виявляти професійну активність у різних професійних та життєвих ситуаціях. Це дозволяє говорити про те, що випускник ЗВО отримує старт щодо власної соціальної успішності. Для нього стають іманентно притаманними постійне прагнення до саморозвитку, ініціативність, здатність визначати напрям та індивідуальну освітню траєкторію, вибудовувати стратегію професійного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Климчук І.О. Теорія і технології реалізації інвестиційних механізмів у шкільній освіті : посібник .Київ : Педагогічна думка, 2014. 87 с.
2. Кобзарев О. Фандрайзинг: навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. Київ : ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 84 с.
3. Крупський Т. Пошук ресурсів для діяльності організації (Fund Rasing). Київ : Коаліція «Свобода вибору», 2005. 10 с.
4. Купенко О.В. Педагогічні проєкти : *навчальний посібник*. Суми : Сумський державний університет, 2015. 133 с.
5. Ноздріна Л.В., Ящук В.І., Полотай О.І. Управління проєктами : підручник / за заг. ред. Л.В. Ноздріної. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 432 с.
6. Технології проєктування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу: теоретико-практичний аспект : посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. 336 с.
7. Чернявська О.В., Соколова А.М. Фандрайзинг: навч. посіб. 2-е вид., з доопрац. та допов. Київ : Алерта, 2015. 272 с.